

נשא - קכ"ב ע"ב

שְׁהוּא בִּינָה, תְּשׁוּבָה, ו' תְּשׁוּב
לְה', שְׁהִיא מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית,
וְהִיא ל"ב אֱלֹהִים. וְיִשְׁתַּלֵּם יְהוָה,
וְכִּה תִּהְיֶה לָכֶם מְנוּחָה וְנַחַת
מִהַפֵּל, וְכִּה שְׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ.

וְכִּה יִכְלַל יְהוָה, וּמִשׁוּם זֶה וַיִּכְלַו
- שְׁלֵמוֹת הַפֶּל. כִּה נִבְרָא כָּל
הָעוֹלָם, וְעַלֶּיהָ עוֹמְדִים שָׁמַיִם
וְאָרֶץ וְהַיָּם וְכָל הַבְּרִיּוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ,
שְׁפָתוֹב (בְּרֵאשִׁית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָם, כִּה
בְּרֵאָם. וְאִם הִיא תִּתְרַחֵק מִהָעוֹלָם
אֶפְלוּ רַגַע, הַכֹּל יִחְרַב וַיִּתְבַּטֵּל,
וְלֹא תִּהְיֶה עֲמִידָה לְעוֹלָם.

ה' זֹאת לֹא תִלָּךְ מִהַגּוֹף, וְכִּי הוּא
עוֹמֵד. וְכִּשְׁהִיא תִלָּךְ מִמְּנוֹ, הוּא
סֵם הַמְּנוֹת יָבֵא וַיִּשְׁרֶה עָלָיו,
שֶׁתִּקְרָא טְמָאָה, נְבִלָה, פְּסוּלָה,
מִלֵּאף הַמְּנוֹת, חֲשָׁף, אֶפְלָה,
וְשׁוֹרָה עַל גּוֹף הָאִישׁ. וְכִּי אֹתוֹ
זְמַן נִקְרָא הָאָדָם מֵת, וְסוּד הַדְּבָר
- (יְחֻזְקָא ל'ח) כִּי לֹא אֶחָפֵץ בְּמוֹת
הַמֵּת נָאִם ה' אֱלֹהִים וְהִשִּׁיבוּ
וְחָיו.

כָּל מַצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁהֵיוּ עֲתִידוֹת
לְשֵׁרוֹת בְּרַמ"ח אֵיבָרָיו, כְּלָן
מִתְאַבְּלוֹת עָלָיו, וְסוּד הַדְּבָר -
(יְשַׁעִיָּה נז) דְּרָכָיו רְאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ
וְגו', וְלֹא אֶבְלִיו. מַה זֶה וְלֹא אֶבְלִיו?
אֵלֹהֵי רַמ"ח אֵיבָרָיִם שֶׁמִּתְאַבְּלִים
עָלָיו, שֶׁהֵם דְּמוֹת עֲלִיוֹנָה שְׁשׁוֹרָה
עַל רֵאשׁוֹ, שְׁכָּה שׁוֹרָה הוֹנִיָּה.
שֶׁכְּמוֹ שֵׁשׁ דְּמוֹת טוֹבָה עַל צַדִּיק
וּמְנַהֲיָה אֹתוֹ לְכָל מַעֲשִׂים
טוֹבִים לְזַכּוֹתוֹ לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי
יֵשׁ דְּמוֹת רָעָה עַל רֵאשׁ הַרְשָׁעִים
לְהַנְהִיגֵם בְּמַעֲשִׂים רָעִים, שֶׁיִּרְשׁוּ
גִּיהֵנָם. וּמִשׁוּם זֶה יֵשׁ הֶבֶל וַיֵּשׁ
הֶבֶל. יֵשׁ הֶבֶל טוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ
כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי ה' יִחְיֶה
הָאָדָם. וַיֵּשׁ הֶבֶל רָע, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ
גַם זֶה הֶבֶל וְרַעוּת רֹחַ.

וְכִּי וְרָאָה, בְּמַעֲשֵׂי הָאָדָם נוֹדַע הַפְּרָצוּף שֶׁעָלָיו וּפְרָצוּף פָּנָיו. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (שם א) הַכָּרַת פְּנֵיהֶם
עֲנִתָה בָּם. בְּדְמוֹת נוֹדַע פְּרָצוּף הַחִיָּה שְׁשׁוֹרָה עָלָיו, אִם הוּא אֲרִיָּה, אוֹ שׁוֹר, אוֹ נֶשֶׁר, אוֹ אָדָם.

בְּכוֹן הִירָאָה וְהֵאֱהָבָה וְהִתְוֹרָה יִתְחַזֵּר יְהוָה דְּאִיהוּ בִּינָה
תְּשׁוּבָה, ו' תְּשׁוּב לְגַבִּי ה', דְּאִיהוּ עוֹבְדָא דְּבְרֵאשִׁית.
וְאִיהִי ל"ב אֱלֹהִים. (דף קכ"ב ע"א) וַיִּשְׁתַּלֵּם יְהוָה וְכִּה יְהִי
לְכוֹן נְיִיחָא מִפְּלָא, וְכִּה שְׁבַת וַיִּנְפֹּשׁ.

וְכִּה יִתְבַּלֵּל יְהוָה, וּבְגִין דָּא וַיִּכְלַו: שְׁלִימוֹ דְכֻלָּא. כִּה,
אֲתַבְּרִי כָּל עֲלָמָא, וְעַלָּה קַיִימִין שְׁמַיָּא וְאֶרְעָא וְזִמְא
וְכָל בְּרִיּוֹן דְּאֲתַבְּרוּן, דְּכַתִּיב, (בְּרֵאשִׁית ב) אֵלֶּה תוֹלְדוֹת
הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְּרָאָם, וְאִם הִיא אֲתַרְחֵקת
מִעֲלָמָא אֶפְלוּ רַגַע, כָּלָא אֲתַחְרַב וְאֲתַבְּטֵל, וְלֹא הָיוּ
קַיִימָא בְּעֲלָמָא.

הָאִי ה' לֹא תִיזִיל מִגּוֹפָא, וְכִּה קַיִימָא וְכִּד הִיא תִיזִיל
מִינֵיהּ, הוּא סֵם הַמְּנוֹת תִּיתִי וְתִשְׁרִי עָלֶיהָ, דְּתַתְּקַרִי
טוֹמָאָה, נְבִלָה, פְּסוּלָה, מִלֵּאף הַמְּנוֹת, חֲשָׁף, אֶפְלָה,
וְשִׁרְיָא עַל גּוֹפָא דְּבַר נֶשׁ. וְכִּה הוּא זְמַנָּא אֲתַקְרִי בַר נֶשׁ
מֵת. וְרַזָּא דְּמֵלָה, (יְחֻזְקָא יח) כִּי לֹא אֶחָפֵץ בְּמוֹת הַמֵּת
נָאִם יי אֱלֹהִים וְהִשִּׁיבוּ וְחָיו.

כָּל פְּקוּדֵין דְּעֲשֵׂה, דִּהוּוּ עֲתִידִין לְשִׁרְיָא בְּרַמ"ח אֵיבָרִין
דִּילֵיהּ, כְּלָהוּ מִתְאַבְּלִין עָלֶיהָ. וְרַזָּא דְּמֵלָה, (יְשַׁעִיָּה נז)
דְּרָכָיו רְאִיתִי וְאֶרְפָּאֵהוּ וְגו'. וְלֹא אֶבְלִיו. מַאי וְלֹא אֶבְלִיו.
אֵילִין רַמ"ח אֵיבָרִין, דְּקָא מִתְאַבְּלִין עָלֶיהָ, דְּאִינוּן דִּיוֹקְנָא
עֲלָאָה דְּשִׁרְיָא עַל רִישֵׁיהּ, דְּכִּה שִׁרְיָא יְהוָה. דְּכִּמָּה דְּאִית
דִּיוֹקְנָא טְבָא עַל צַדִּיק, וּמְנַהֲיָג לִיה לְכָל עוֹבְדֵין טְבִין.
לְזַכּוֹתָה לִיה לְעֲלָמָא דְּאִתִּי. כִּי אִית דִּיוֹקְנָא בִּישָׂא, עַל
רִישָׂא דְּחַיִּיבָא, לְאַנְהָגָא לוֹן בְּעוֹבְדֵין בִּישִׁין, דִּירְתוּן
גִּיהֵנָם. וּבְגִין דָּא אִית הֶבֶל וְאִית הֶבֶל, אִית הֶבֶל טָב,
דְּאֲתַמַּר בֵּיה, (דְּבַרִּים ח) כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי יי יִחְיֶה הָאָדָם.
וְאִית הֶבֶל בִּישׁ, דְּאֲתַמַּר בֵּיה (קֹהֶלֶת ב) גַּם זֶה הֶבֶל וְרַעוּת
רוּחַ.

וְהָא חֲזִי בְּעוֹבְדֵין דְּבַר נֶשׁ אֲשֶׁתְּמוּדַע פְּרָצוּפָא, דְּאִיהִי
עָלֶיהָ, וּפְרָצוּפָא דְּאֲנָפוּי. הָדָא הוּא דְּכַתִּיב, (יְשַׁעִיָּה

ממִּרְכַּבַּת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּשְׂכִינְתּוֹ, אוּ מִמְּרַכְבַּת מְלֶאךָ שֶׁר הַפְּנִים, אוּ מִמְּרַכְבַּה רְעֵה שֶׁל סְמַא"ל, אוּ מִמְּרַכְבַּת אַרְבַּעַה יְסוּדוֹת שֶׁל הָעוֹלָם. וְאִין בְּהֶם לֹא הֵיִצֵּר הַטּוֹב, וְלֹא הֵיִצֵּר הָרַע, אֲלֵא כְּבִהְמוֹת הָעוֹלָם.

וּמִשּׁוּם זֶה כְּמָה הִכְלִים יֵשׁ בְּכַנֵּי אָדָם, כֹּל אֶחָד לְמִינוֹ. וְסוּד הַדְּבָר - (בְּרֵאשִׁית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וּמִשּׁוּם זֶה, בְּמִדָּה שְׂאָדָם מוֹדֵד - בַּהּ מוֹדְדִים לוֹ. וְלִכְלֹל פְּרָצוּף יֵשׁ מְמַנָּה עָלָיו.

בֵּא רְאֵה, לְשֵׁשֶׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית, לְכָל אֶחָד יֵשׁ אֶת פְּרָצוּפוֹ שֶׁל אוֹתָהּ דְרָגָה שְׂמִנְהִיגָה אוֹתוֹ, וְלֹא תִמְצָא יוֹם שְׂאִין בוֹ טוֹב. וְאֶף עַל גַּב שְׂבִיּוֹם הַשְּׁנִי אִין בוֹ טוֹב, תִּמְצָאנוּ בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וּמִשּׁוּם זֶה נֶאֱמַר בוֹ פְּעָמִים כִּי טוֹב.

וְיִכְבֹּד יוֹם יֵשׁ גָּדֵר מִבְּחוּץ שֶׁלֹּא יִכְנַס כֹּל אָדָם לְאוֹתוֹ טוֹב, כְּמוֹ חֲשֵׁף שְׂמִכְסָה אֶת הָאוֹר. שְׂתִמְצָא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן אוֹר, וְתִמְצָא בוֹ חֲשֵׁף. בְּכָל יוֹם תִּמְצָא שְׂמִירָה, וְאוֹתָם שׁוֹמְרִים הֵם כְּמוֹ קוֹצִים לְכַרְם. וְיֵשׁ שׁוֹמְרִים אַחֲרֵיהֶם, כְּמוֹ נְחֹשִׁים וְעַקְרָבִים וְשֹׁרְפִים, וְשׁוֹמְרִים אוֹתוֹ טוֹב שֶׁלֹּא יִכְנַס לְשֵׁם מִי שְׂאִינוֹ רָאוּי לְהִכְנַס. וְאִם לֹא - כֹּל הַרְשָׁעִים הָיוּ נִכְנָסִים בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה.

וּמִשּׁוּם זֶה, מִי שֶׁהוּא רָשָׁע וְיִכְנַס לְדַעַת סוּדוֹת הַתּוֹרָה, כְּמָה מְלֶאכִי חַבְלָה שְׂנֵקְרָאִים חֲשֵׁף וְאֶפְלָה, נְחֹשִׁים וְעַקְרָבִים, חֵיּוֹת בְּרֵ נִקְרָאִים, וּמִבְּלָבָלִים מְחַשְׁבְּתוֹ שֶׁלֹּא יִכְנַס לְמִקוֹם שְׂאִינוֹ שֶׁלוֹ.

אֲבָל מִי שֶׁהוּא טוֹב, כֹּל הַשׁוֹמְרִים הֵם לְמִרוֹתוֹ, וְקִטְגוֹר נַעֲשֶׂה סְנִיגוֹר, וְיִכְנַסוּ (אוֹתוֹ) לְטוֹב הַגְּנוּז, וְיֵאֱמָרוּ לוֹ: מוֹרְנוֹ, אִישׁ זֶה (תְּהִלִּים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי צְדָק אֲבֹא

הַפֶּרֶת פְּנִיָּהֶם עֲנֹתָה בָּם. בְּדִיּוּקָנָא, אֲשֶׁתְּמוּדַע פְּרָצוּפָא דְחִיָּה דְשְׂרֵיָא עָלֶיהָ, אִם הוּא אַרְיָה, אוּ שׁוֹר אוּ נֶשֶׁר, אוּ אָדָם. מִהִמְרַכְבַּה דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׂכִינְתֵיהָ, אוּ מִהִמְרַכְבַּה דְמְלֶאךָ שֶׁר הַפְּנִים, אוּ מִהִמְרַכְבַּה בִּישָׂא דְסְמַא"ל, אוּ מִהִמְרַכְבַּה דְאַרְבַּע יְסוּדֵין דְעֵלְמָא. וְלִית בְּהוֹן לֹא הֵיִצֵּר טוֹב, וְלֹא הֵיִצֵּר הָרַע, אֲלֵא כְּבִעִירִין דְעֵלְמָא. וּבְגוּין דָּא כְּמָה הִכְלִים אֵית בְּכַנֵּי נֶשָׂא, כֹּל חַד לְמִינָהּ. וְרוּזָא דְמְלָה, (בְּרֵאשִׁית א) תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ. וּבְגוּין דָּא, בְּמִדָּה שְׂאָדָם מוֹדֵד בַּהּ מוֹדְדִין לוֹ. וּבְכָל פְּרָצוּפָא אֵית מְמַנָּה עָלֶיהָ.

תָּא חֲזִי, לְשִׁית יוֹמֵי בְּרֵאשִׁית, לְכָל חַד אֵית לִיה פְּרָצוּפִיה, דְהָהוּא דְרָגָא דְאַנְהִיג לִיה, וְלֹא תִשְׁפַח יוֹם דְלִית בֵּיה טוֹב. וְאֶף עַל גַּב דְבִיּוּמָא תְּנִינָא לֹא אֵית בֵּיה טוֹב, בְּיוּמָא תְּלִיתָאָה תִשְׁפַח לִיה. וּבְגוּין דָּא אֶתְמַר בֵּיה תְרִי זְמַנֵּי טוֹב.

וְכָל יוּמָא אֵית לִיה גָּדֵר מְלַבֵּר, דְלֹא יִיעוּל כֹּל בַּר נֶשׁ לְהָהוּא טוֹב. כְּגוֹן חֲשֵׁף דְכַסִּי לְנַהוּרָא. דְתִשְׁפַח בְּיוּמָא קְדַמָּא אוֹר, וְתִשְׁפַח בֵּיה חוּשָׁף. בְּכָל יוּמָא תִשְׁפַח נְטִירָא. וְאִינוּן נְטִירִין אִינוּן, כְּגוֹן קוֹצִים לְכַרְם. וְאֵית נְטִירִין אַחֲרֵנִין, כְּגוֹן נְחֹשִׁים וְעַקְרָבִים וְשֹׁרְפִים, וְנְטִירִין הָהוּא טוֹב, דְלֹא יִיעוּל תְּמָן דְלֹא אִיהוּ רָאוּי לְמִיעַל. וְאִי לֹא, כֹּל חֲטִיבֵיָא הָיוּ עֲאֵלִין בְּרִזִין דְאוֹרֵייתָא.

וּבְגוּין דָּא מָאן דְאִיהוּ חֲטִיבָא, וְיִיעוּל לְמַנְדַּע רִזִין דְאוֹרֵייתָא, כְּמָה מְלֶאכִי חַבְלָה דְאֶתְקֵרִיאוּ חֲשֵׁף וְאֶפְלָה, נְחֹשִׁים וְעַקְרָבִים חֵיּוֹת בְּרֵא אֶתְקֵרִיאוּ, וּמִבְּלָבָלִין מְחַשְׁבְּתֵיהָ, דְלֹא יִיעוּל לְאַתֵּר דְלֹא דִילִיה.

אֲבָל מָאן דְאִיהוּ טוֹב, כֹּל אֵלִין נְטִירִין אִינוּן לְמִמְרִיָּה, וְקִטְגוֹר נַעֲשֶׂה סְנִיגוֹר, וְיִיעֵלוּן (לִיה) לְטוֹב הַגְּנוּז, וְיִימְרוּן לִיה מְרָנָא, הָא בַר נֶשׁ טוֹב וְצַדִּיק יֵרָא שְׂמַיִם, בְּעֵי לְאַעְלָא גְדַמְךָ, אֲמַר לְנוּ, (תְּהִלִּים קיח) פִּתְחוּ לִי שַׁעֲרֵי הוּא טוֹב וְצַדִּיק, יֵרָא שְׂמַיִם, רוּצָה לְהַכְנִס לְפָנֶיךָ, אֲמַר לְנוּ

נשא - קב"ג ע"א

צֶדֶק אָבֵא בַּם אוֹדָה יְהוָה. הַהוּא טוֹב הַגְּנוּז יִימָא לֹון, פִּתְחוּ לִיהּ בְּהַאי תְּרַעָא דְאַתְקְרִי אַהֲבָה, אוּ בְּהַאי תְּרַעָא דְאַיְהִי תְּשׁוּבָה. כָּל צְדִיק יִיעוּל כְּפוּם דְּרַגְא דִּילִיהּ, וְרִזָּא דְמַלְא (ישעיה כו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וַיְבֵא גוֹי צְדִיק וְגוֹ'.

כְּעֵן צְרִיף לְאַהֲדָרָא עַל פִּתְחַת הַתְּשׁוּבָה. וְכִי מִכְּפֻמָּה מִיִּנְיָן אִיהוּ תְּשׁוּבָה דְעִבְדִּין בְּגִי נְשָׂא, כְּלִהּ טְבִינ, אֲכַל לְאוּ כָּל אֲפִיָּא שׁוּיָן. אִית בְּר נֶש דְאַיְהוּ רְשַׁע גְּמוּר כָּל יָמָיו, וְאַיְהוּ עוֹבֵר עַל כְּמָה פְּקוּדִין דְלֵא תַעֲשֶׂה, וּמִתְחַרְט וּמוֹדָה עַלִּיהּ, וְלִכְתֵּר בֶּן לֵא עֵבֵד לֵא טַב וְלֵא בִישׁ. לְדָא וְדָאי יִמְחֹל לִיהּ קְדָשָׁא בְּרִיף הוּא, אֲכַל לֵא דִיזְכָּה לְתְּשׁוּבָה עֲלָאָה. אִית בְּר נֶש לְכְתֵר דִּיִּתּוּב מִחֲטָאָיו, וּמִתְכַּפֵּר לִיהּ, אִיהוּ אָזִיל בְּדִרְף מְצוּה, וּמִתְעַסֵּק בְּכָל כְּחוּ בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא. דָּא זְכִי לְתְּשׁוּבָה תַּמָּאָה, דְאַתְקְרִי ה' וְדָא אִיהוּ תְּשׁוּבָה תַּמָּאָה.

וְאִית בְּר נֶש לְכְתֵר דְמִתְחַרְט מִחֻבּוּי, וַיַּעֲבִיד תְּשׁוּבָה, וַיִּתְעַסֵּק בְּאוּרִייתָא בְּדַחִילוּ וּרְחִימוּ דְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, וְלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס. דָּא זְכִי לְאֵת ו', וְאַיְהוּ בֶּן י"ה, וְעַל שְׁמִיהּ אַתְקְרִי בִינָה, וְדָא גְרִים דְתְּשׁוּב ו' לְגַבִּי ה'. וּמִלַּת תְּשׁוּבָה כֶּף הִיא, תְּשׁוּב ו' לָה'.

וְלְעוֹלָם לֵא שְׂרָא ה' בְּכַר נֶש, וְלֵא ו', (דף קכ"ג ע"ב) בְּלֵא דַחִילוּ וּבְלֵא רְחִימוּ, דְאַיִנוּן י"ה, יְרָאָה וְאַהֲבָה קְרִינָן לִיהּ וְדָאי. וּמִתְמָן אֲתִיִּיהִבוּ הַתּוֹרָה וְהַמְצוּה דְאַיִנוּן בֶּן וּבַת. וּבְגִין דִּישְׂרָאֵל מְקַיְיִמִין הַתּוֹרָה וְהַמְצוּה, אַתְקְרִיאוּ בְּנִים לְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, הָדָא הוּא דְכַתִּיב, (דברים יד) בְּנִים אַתֶּם לִי אֱלֹהֵיכֶם.

הַנְּסִתְרוּת: יְרָאָה וְאַהֲבָה, דְאַיִנוּן בְּמוֹחָא וְלִבָּא. בְּחִלְלָא דְגוּפָא. וּבְרִישָׁא. וְהַנְּגָלוּת: הַתּוֹרָה וְהַמְצוּה, דְאַיִנוּן בְּגוּפָא וּבְרִישָׁא לְבַר. וְרִזָּא דְמַלְא הִכִּי הוּא וְדָאי, דָּאי בְר נֶש דַחִיל לְקוּדְשָׁא בְּרִיף הוּא, אוּ רְחִים לִיהּ, דָּא לֵא יַדַע בְּר נֶש אַחְרָא, בְּגִין דְאַיְהוּ מַלְא דְלֵא אַתְגַּלְיָא אֲלֵא בִינּוּ לְבִין קוּנוּ.

כַּם אוֹדָה יְהוָה. אוֹתוּ טוֹב הַגְּנוּז יִאֲמַר לְהֶם: פִּתְחוּ לוּ בְּשַׁעַר זֶה שְׁנַקְרָא אַהֲבָה, אוּ בְּשַׁעַר זֶה שְׁנַקְרָא תְּשׁוּבָה. כָּל צְדִיק יִכְנִס כְּפִי דְרַגְתּוּ, וְסוּד הַדְּבָר - (ישעיה כו) פִּתְחוּ שְׁעָרִים וַיְבֵא גוֹי צְדִיק וְגוֹ'.

כְּעַת צְרִיף לְחֹזֵר עַל פִּתְחַת הַתְּשׁוּבָה. וְכִי מִכְּפֻמָּה מִיִּנְיָם הִיא הַתְּשׁוּבָה שְׁעוֹשִׂים בְּגִי אָדָם? כְּלָם טוֹבִים, אֲכַל לֵא כָּל הַפְּנִים שׁוּיָם. יֵש אָדָם שְׁהוּא רְשַׁע גְּמוּר כָּל יָמָיו, וְהוּא עוֹבֵר עַל כְּמָה מְצוּת לֵא תַעֲשֶׂה, וּמִתְחַרְט וּמוֹדָה עַלִּיהֶם, וְאַחַר כֶּף לֵא עוֹשֶׂה לֵא טוֹב וְלֵא רַע - לְזֶה בּוֹדָאי יִמְחֹל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲכַל לֵא יִזְכָּה לְתְּשׁוּבָה עֲלִינָה. יֵש אָדָם שְׁלֵאֲחַר שְׁיִשׁוּב מִחֲטָאָיו וּמִתְכַּפֵּר לוּ, הוּא הוֹלֵךְ בְּדִרְף מְצוּה וּמִתְעַסֵּק בְּכָל כְּחוּ בִּירְאָה וְאַהֲבַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - זֶה זוֹכָה לְתְּשׁוּבָה תַּחֲתוּנָה שְׁנַקְרָאת ה', וְזוּ הִיא תְּשׁוּבָה תַּחֲתוּנָה.

וְיֵש אָדָם שְׁלֵאֲחַר שְׁהַתְחַרְט עַל חֲטָאָיו וְעָשֶׂה תְּשׁוּבָה, וַיִּתְעַסֵּק בַּתּוֹרָה בִּירְאָה וְאַהֲבַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֵא עַל מְנַת לְקַבֵּל פְּרָס - זֶה זוֹכָה לְאוֹת ו', וְהוּא בֶּן י"ה, וְעַל שְׁמוֹ נְקָרָאת בִּינָה, וְזֶה גוֹרָם שְׁתְּשׁוּב ו' לָה'. וּמִלַּת תְּשׁוּבָה כֶּף הִיא, תְּשׁוּב ו' לָה'. וְרַעוּלָם לֵא שׁוֹרָה ה' בְּאִישׁ, וְלֵא ו', לֵא יְרָאָה וְלֵא אַהֲבָה, שְׁהֶם י"ה, יְרָאָה וְאַהֲבָה נְקָרָאִים בּוֹדָאי. וּמִשָּׁם נִתְּנוּ הַתּוֹרָה וְהַמְצוּה, שְׁהֶם בֶּן וּבַת. וּמִשׁוּם שְׁיִשְׂרָאֵל מְקַיְיִמִים הַתּוֹרָה וְהַמְצוּה, נְקָרָאוּ בְּנִים לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. זֶהוּ שְׁכַתּוּב (דברים יד) בְּנִים אַתֶּם לֵא אֱלֹהֵיכֶם. הַנְּסִתְרוּת (דברים כט) - יְרָאָה וְאַהֲבָה, שְׁהֶם בְּמַחְ וּבְכַלְב, בְּחִלְלָא הַגּוּף וּבְרִישָׁא - הַתּוֹרָה וְהַמְצוּה, שְׁהֶם בְּגוּף וּבְרִישָׁא מִכְּחוּץ. וְסוּד הַדְּבָר כֶּף הוּא וְדָאי,